

4T D'ESO · FOPP4 · UNITAT 7

Autonomia en l'era de la IA

Com funciona la IA, comprovar la informació, biaixos amb IA, protocol per aprendre, identitat digital, dades personals i responsabilitat

7

PER COMENÇAR

En aquesta unitat aprendràs a...

- Explicar com funciona un sistema d'IA: dades, entrenament, model, inferència i errors plausibles.
- Comprovar una afirmació amb la seva font, la seva data i el seu autor, i distingir cercar, recuperar i generar.
- Reconèixer els biaixos d'automatització, de confirmació i d'ancoratge quan fas servir una IA.
- Aplicar un protocol de cinc passos per aprendre amb IA sense deixar d'aprendre.
- Tenir cura de la teva identitat digital i de les teves dades personals, i conèixer els teus drets.
- Explicar qui respon quan una IA s'equivoca.
- Construir l'auditoria d'una resposta d'IA i el teu protocol personal d'ús.

SITUACIÓ DE PARTIDA · CAS FICTICI

Una situació de partida

És març a 4t B de l'Institut Ribera Nord. En Dani aconsegueix en tres segons una resposta impecable sobre un cicle de FP; la Salma vol saber d'on surt cada dada. N'hi ha prou que una resposta soni bé?

❓ Et fies més d'una resposta si està ben escrita, ordenada i sense faltes? Per què creus que passa?

❓ Si dues fonts et donen dates diferents per al mateix termini, a quina faries cas? Com ho decidiries?

❓ Escriu tres tipus de dades que no posaries mai en una eina en línia. No facis servir exemples teus.

MAPA DE LA UNIDAD

Lo que vamos a ver

- **7.1** Com funciona la IA: dades, patrons i errors
- **7.2** Comprovar la informació abans de creure-la
- **7.3** Biaixos en usar IA: automatització, confirmació i ancoratge
- **7.4** Aprendre amb IA sense deixar d'aprendre
- **7.5** Identitat digital i ús dels recursos digitals
- **7.6** Les teves dades personals i els teus drets
- **7.7** Qui respon? Responsabilitat i normes de la IA

Com es fabrica una resposta

1 → 2 → 3 → 4 → 5

1 — Dades d'entrenament
Textos, imatges, sons o registres.

2 — Entrenament
Ajusta milions de valors per predir millor.

3 — Model
Guarda sobretot patrons.

4 — Instrucció i context
El que li escrius i el que té a la conversa.

5 — Sortida probable
El que hi encaixa millor, no el que és cert.

CLAVE

Probable no és veritable: un error plausible sona igual de segur que un encert.

Cercar, recuperar o generar

Cercar

Et torna una llista de documents que ja existeixen; tries quin obrir.

Recuperar

Localitza un document concret i el fragment que respon.

Generar

Produeix un text nou i probable, potser sense font.

CLAVE

Una resposta generada sense font és, com a molt, **una pista** sobre on cercar.

Fets, inferències, opinions i prediccions

TIPUS	EXEMPLE	COM ES COMPROVA
Fet	«El termini acaba el 30 d'abril»	En la font
Inferència	«Com que tens 15 anys, no tindràs cotxe»	Revisant les dades de partida i el raonament
Opinió	«És el millor cicle»	Es reconeix com a tal
Predicció	«Trobaràs feina de seguida»	Es qüestiona: en què es basa i amb quin marge

CLAVE

Davant d'una resposta convincent, la pregunta és: **d'on surt i com ho comprovo?**

Tres biaixos amb la IA

Automatització

Acceptar el que proposa el sistema i cercar menys pel nostre compte.

Confirmació

Creure sobretot el que confirma el que ja pensàvem; una pregunta pot induir complaença.

Ancoratge

Quedar-nos a prop de la primera xifra o idea que rebem.

CLAVE

Convé **calibrar la confiança** i escriure primer la teva pròpia estimació.

7.4 · EL PROTOCOL

Cinc passos per aprendre amb IA

1. **Objectiu i primer intent**
   Sense ajuda, encara que surti incomplet.
2. **Delimitar i demanar**
   Què demanes i què no delegues.
3. **Comprovar**
   Separa les afirmacions i comprova-les amb fonts.
4. **Registrar**
   Què acceptes, corregeixes o rebutges, i per què.
5. **Tasca nova**
   Resol-la sense ajuda.

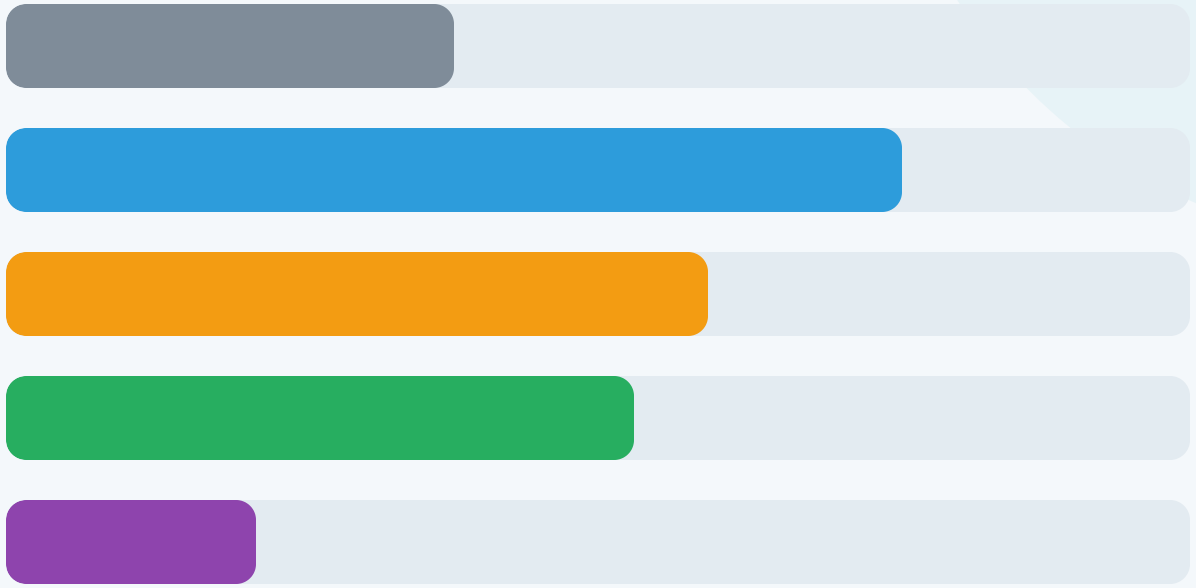
CLAVE

L'ajuda va **després del teu intent**, mai en lloc seu.

7.5 · DADA · ESPANYA, 2025

Qui fa servir IA generativa

Percentatge de persones que n'havien fet servir eines en els tres mesos anteriors.

Font: INE, Enquesta sobre equipament i ús de TIC a les llars, 2025.

CLAVE

Entre els joves, l'ús és **el doble** que en el total; una mateixa persona pot ser en diversos grups.

Qui respon quan una IA s'equivoca

Qui dissenya

El proveïdor: dades, què pot fer i quins avisos mostra.

Qui el desplega

Un centre o una empresa: per a quina tasca i amb quins controls.

Qui l'usa

Què demana, què fa amb la resposta i si la comparteix.

Qui revisa

Comprova els resultats i els pot corregir o aturar.

CLAVE

Delegar no elimina la responsabilitat: pots delegar la tasca, no el que fas amb el resultat.

🙋 PREGUNTA PER A LA CLASSE

La Lucía calcula 6 hores d'estudi, l'assistent diu 3 i ella refà el pla amb 3,5 hores. Quina distància hi ha entre el seu pla i la seva estimació inicial?

A 2,5 hores

B 0,5 hores

C 3 hores

✔️ 6 − 3,5 = 2,5 hores. Del pla a l'àncora de l'assistent només hi ha 0,5 hores: la primera resposta va pesar massa.

REPASO

Idees clau

- **Com funciona la IA.** Dades, entrenament i model, instrucció, inferència i sortida probable, errors plausibles, programari i robots.
- **Comprovar i biaixos.** Cercar, recuperar, generar, font, data i autor, fet, inferència, opinió, predicció, lectura lateral.
- **Aprendre amb IA.** Modes M0, M1 i M2, protocol de cinc passos, transferència sense ajuda.
- **Identitat, dades i normes.** Empremta, reputació i ús dels recursos digitals, dades personals i sensibles, drets i consentiment, mapa de responsabilitats.

PER ACABAR

Per pensar

1 Quan una resposta d'IA sona molt segura, quines tres coses en comprovaries i on les buscaries?

2 Pensa en una tasca d'estudi: què delegaries en una eina autoritzada, què no, i com sabries després que has après tu?

3 Quina dada personal, teva o d'una altra persona, no posaries mai en una eina no autoritzada? Com reescriuries la petició sense ella?

Ara et toca a tu!

Repassa, practica i comprova el que has après.

📝 **Resum**

✅ **Test**

👆 **Interactius**

Llibre, presentacions, resums i tests gratis a **josesande.com**